

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання контрольної роботи

з дисципліни

«ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА»

*(для студентів 2, 3 курсів заочної форми навчання
напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології»)*

Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни «Економіка і організація виробництва» (для студентів 2, 3 курсів заочної форми навчання напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології») / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : Н. О. Кондратенко. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 23 с.

Укладач: Н. О. Кондратенко

Рецензент: д. е. н., проф. О. А. Карлова

Рекомендовано кафедрою менеджменту і маркетингу в міському господарстві, протокол № 19 від 15.04.2014 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Вимоги до виконання та оформлення контрольних робіт.....	5
Зміст дисципліни	6
Завдання 1.....	15
Завдання 2.....	16
Завдання 3.....	16
Завдання 4.....	18
Завдання 5.....	18
Список рекомендованих джерел.....	19
Додатки.....	20

ВСТУП

Курс «Економіка і організація виробництва» є спеціальною дисципліною для підготовки спеціалістів технічних напрямів. Основною метою її викладання є формування у майбутніх спеціалістів сучасного економічного мислення та ознайомлення їх з науковими підходами до прийняття управлінських рішень у галузі стратегії розвитку, підвищення конкурентоспроможності підприємств і галузей національного господарства України.

Головними завданнями дисципліни для студентів напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології» є такі:

- ознайомлення з основними економічними поняттями;
- одержання спеціальних знань із питань організаційного забезпечення виробництва, порядку, принципів та методів формування організаційних структур у сфері управління виробництвом;
- оволодіння стратегією та тактикою управління виробництвом в сучасних макроекономічних умовах.

Завдяки вивченню дисципліни студенти повинні:

- знати економічні засади (систему факторів функціонування і розвитку підприємства, закономірності здійснення виробничих процесів, особливості реалізації економічних відносин та ін.); методи оцінювання витрат і результатів господарської діяльності; способи мотиваційного впливу, що забезпечують ефективне господарювання;
- вміти на практиці застосовувати отримані теоретичні знання, що передбачає навички аналітичної діяльності, прийоми здійснення необхідних розрахунків, техніку обґрунтування рішень, способи реалізації мотиваційного впливу.

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Виконання контрольних робіт є обов'язковим елементом навчального процесу заочної форми навчання. Згідно з навчальним планом студенти напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології» в межах дисципліни «Економіка і організація виробництва» повинні виконати одну контрольну роботу. Виконання контрольної роботи, з одного боку, допомагає студентам краще засвоїти матеріал дисципліни, а з другого, – дає можливість контролювати ступінь розуміння та засвоєння матеріалу програми.

Загальними вимогами до виконання контрольної роботи вважаються такі: чіткість, логічна послідовність викладення матеріалу та формулювань, виключення можливості суб'єктивного й неоднозначного тлумачення, конкретність у розв'язанні розрахункових завдань, обґрунтованість висновків і пропозицій.

Контрольна робота має містити титульний аркуш, номер варіанта, зміст завдань та відповіді на них, список літератури та електронних ресурсів. Текст питань контрольної роботи має починатися з нової сторінки. Номер варіанта визначається викладачем.

Текст контрольної роботи набирається на комп'ютері. Технічні вимоги є такими: ліве поле має бути 25 мм, верхнє, нижнє і праве – 20 мм, кегель – 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5, абзацний відступ – 1,25 см. Допускається виконання контрольної роботи рукописним способом, чітким і розбірливим почерком.

Роботу необхідно подати на перевірку в терміни, передбачені навчальним планом та графіком виконання контрольних робіт.

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Виробнича програма підприємства

Формування та виконання виробничої програми підприємства. Виробнича програма як розділ плану підприємства. Розробка виробничої програми підприємства. Виробнича програма підприємства, як система планових показників. Класифікація та види виробничих програм. Розрахунок виробничої програми підприємства на базі балансово-нормативного методу. Забезпечення ритмічності роботи підприємства.

Показники планування виробництва. Номенклатура планових показників. Кількісні (абсолютні) показники виробничої програми. Якісні (відносні) показники виробничої програми. Об'ємні параметри місткості виробничої програми підприємства. Одиниці вимірювання обсягу випуску продукції. Вартісні показники виробничої програми. Обсяг реалізованої продукції. Обсяг товарної продукції. Обсяг валової продукції. Обсяг нормативно-чистої продукції. Види цін для розрахунків обсягів товарної та реалізованої продукції.

Виробнича потужність підприємства. Поняття та види виробничих потужностей. Одиниці вимірювання виробничої потужності. Три види виробничих потужностей. Три види фонду часу роботи обладнання. Порядок розрахунку виробничої потужності підприємства. Умови для розрахунку виробничої потужності підприємства. Несинхронізовані за потужністю підрозділи підприємства. Послідовність операцій з розрахунку виробничих потужностей підприємства. Показники та шляхи підвищення виробничих потужностей. Коефіцієнт використання потужності. Коефіцієнт завантаження обладнання. Коефіцієнт змінності. Зовнішні та внутрішні фактори рівня використання виробничої потужності підприємства. Виведення в резерв виробничих потужностей.

Контрольні питання за темою

1. Виробнича програма підприємства: її зміст, формування та виконання в умовах ринку.
2. Порядок, вихідні дані та методи розрахунку виробничої програми.
3. Види ритмів на підприємстві та зв'язок між ними.
4. Необхідність і засоби забезпечення ритмічності виробництва.
5. Характеристика якісних і кількісних показників планування.
6. Показники місткості планування виробництва: перелік і галузі застосування.
7. Валова, товарна та реалізована продукція: розрахунок і взаємозв'язки.

8. Нормативно-чиста продукція: сутність, значення, розрахунок і галузі застосування.
9. Поняття та види виробничої потужності.
10. Розрахунок середньорічної виробничої потужності підприємства.
11. Порядок розрахунку виробничої потужності підприємства.
12. Засоби синхронізації виробничих потужностей окремих підрозділів підприємства.
13. Показники використання та шляхи підвищення виробничої потужності.
14. Фактори, які впливають на рівень використання виробничої потужності.
15. Проблеми покращення використання виробничої потужності в умовах ринку.

ТЕМА 2. Основні фонди підприємства

Поняття про фонди підприємства: класифікація та структура. Речовинний зміст основних виробничих фондів. Види основних фондів. Класифікація основних фондів за ступенем участі у виробничому процесі. Розподіл основних фондів за групами. Активна частина основних фондів. Пасивна частина основних фондів. Співвідношення між групами основних фондів. Облік та оцінювання основних фондів. Види обліку основних фондів на промисловому підприємстві. Паспортизація основних фондів. Грошове оцінювання основних фондів. Первісна вартість основних фондів. Відновна вартість основних фондів. Залишкова вартість основних фондів. Балансова вартість основних фондів.

Види зносу основних фондів та заходи з його усунення. Розподіл зносу основних фондів. Фізичний знос основних фондів. Функціональний знос основних фондів. Моральний знос основних фондів. Економічний знос основних фондів. Фактичний строк служби основних фондів. Економічний (нормативний) строк служби основних фондів. Гарантійний строк служби основних фондів. Вимірювання зносу основних фондів. Коефіцієнт фізичного зносу основних фондів. Коефіцієнт морального зносу основних фондів.

Відшкодування зносу основних фондів. Форми відшкодування зносу основних фондів. Амортизація. Норми амортизаційних відрахувань. Прискорена амортизація. Показники ефективності використання основних фондів. Фондовіддача. Фондомісткість. Фондоозброєність. Напрями поліпшення використання основних фондів. Інтенсивне використання основних фондів. Основні невикористані фонди промислового підприємства. Характеристика основних невикористаних фондів підприємства.

Контрольні питання за темою

1. Поняття основних фондів підприємства.
2. Загальна характеристика основних фондів підприємства.
3. Класифікація основних фондів.
4. Структура основних фондів.
5. Облік основних фондів.
6. Засоби оцінювання основних фондів: спільне та відмінне, переваги і недоліки.
7. Показники вартісної оцінки основних фондів.
8. Види зносу основних фондів і засоби його усунення.
9. Засоби розрахунку амортизації основних фондів: сутність і розрахунки.
10. Загальні показники використання основних фондів.
11. Відтворення основних фондів.
12. Приватні показники використання основних фондів і шляхи їхнього покращення.
13. Інтенсивність використання основних фондів.
14. Фактори, які впливають на рівень використання основних фондів підприємства.
15. Шляхи підвищення ефективності використання основних фондів.

ТЕМА 3. Оборотні фонди та оборотні засоби підприємства

Сутність оборотних засобів. Оборотні фонди. Фонди обігу. Структура оборотних засобів. Виробничі запаси. Незавершене виробництво. Витрати майбутніх періодів. Кругообіг оборотних коштів. Стадії кругообігу. Оборотність оборотних коштів. Тривалість одного обороту. Прискорення оборотності оборотних коштів.

Нормування оборотних засобів. Джерела формування і нормування оборотних засобів. Три категорії оборотних засобів. Нормовані та ненормовані оборотні засоби. Норматив витрат матеріальних ресурсів. Норма витрат матеріальних ресурсів. Вимоги до норм. Методи нормування оборотних засобів. Власний норматив оборотних засобів. Середньорічна норма запасу матеріальних засобів. Норма запасу основних матеріалів у днях забезпеченості.

Показники ефективності та шляхи покращення використання оборотних засобів. Спеціальні показники для оцінювання ефективності оборотних засобів. Загальні та приватні показники використання оборотних засобів. Коефіцієнт оборотності, або швидкість обороту. Коефіцієнт закріплення оборотних засобів. Тривалість обороту. Коефіцієнт використання матеріалу. Матеріаломісткість продукції. Абсолютне та відносне вилучення оборотних засобів.

Контрольні питання за темою

1. Економічна сутність оборотних фондів і оборотних засобів підприємства.
2. Структура оборотних фондів і оборотних засобів підприємства.
3. Оборотність оборотних засобів підприємства.
4. Показники оборотності оборотних засобів підприємства.
5. Які елементи належать до оборотних фондів підприємства?
6. Кругообіг оборотних засобів.
7. Стадії кругообігу.
8. Прискорення оборотності оборотних засобів.
9. За допомогою яких показників оцінюється ефективність використання оборотних засобів підприємства?
10. Нормування оборотних засобів підприємства.
11. Методи нормування оборотних засобів.
12. Нормовані та ненормовані оборотні засоби.
13. Які існують проблеми у сфері підвищення ефективності використання оборотних засобів на підприємствах України?
14. Спеціальні показники для оцінювання ефективності оборотних засобів.
15. Показники використання оборотних засобів підприємства та шляхи їхнього поліпшення.

ТЕМА 4. Кадри промислових підприємств. Продуктивність праці

Склад і структура кадрів. Методика розрахунку чисельності промислово-виробничого персоналу. Підвищення кадрового потенціалу. Персонал підприємства. Структура промислово-виробничого персоналу. Категорії персоналу. Професія, спеціальність, кваліфікація. Рівень кваліфікації робочих. Розподіл керівників за структурами та ланками управління. Розподіл керівників за структурами управління. Облікова чисельність персоналу. Явочна чисельність персоналу. Середньооблікова чисельність персоналу. Коефіцієнт середньооблікового складу. Штатний розклад. Коефіцієнт вибуття, прийому та плинності кадрів. Стабільність кадрів.

Продуктивність праці. Показники та методи вимірювання продуктивності праці. Вимоги до показників продуктивності праці. Рівень продуктивності праці. Натуральний метод вимірювання продуктивності праці. Трудовий метод вимірювання продуктивності праці. Вартісний метод вимірювання продуктивності праці. Трудомісткість. Три види трюдомісткості: нормативна, планова та фактична. Показник виробітки. Зростання продуктивності праці.

Резерви та фактори зростання продуктивності праці. Резерви подальшого зростання продуктивності праці. Зростання продуктивності праці. Види резервів зростання продуктивності праці. Покращення використання робочого часу. Підвищення технічного й організаційного рівнів виробництва. Фактори зростання продуктивності праці.

Контрольні питання за темою

1. Поняття, категорії та структура кадрів підприємства.
2. Кадровий потенціал підприємства: класифікація та структура.
3. Розрахунок чисельності персоналу за категоріями та загалом по підприємству.
4. Баланс робочого часу середньооблікового працівника.
5. Норми часу: розрахунок і методи встановлення.
6. Система підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів.
7. Біржі праці та служби зайнятості, соціальний захист населення, боротьба з безробіттям.
8. Продуктивність праці: сутність, значення та види.
9. Методи вимірювання продуктивності праці.
10. Показники продуктивності праці.
11. Методи розрахунку продуктивності праці.
12. Фактори зростання продуктивності праці.
13. Види резервів зростання продуктивності праці.
14. Розрахунок змін продуктивності праці внаслідок уживання організаційно-технічних заходів.
15. Чинники підвищення продуктивності праці.

ТЕМА 5. Організація заробітної плати

Методи організації заробітної плати. Поняття заробітної плати. Види заробітної плати. Реальна заробітна плата. Номінальна заробітна плата. Функції заробітної плати. Інфляція. Основна та додаткова заробітна плата. Головні принципи вирішення проблеми оплати праці. Система організації заробітної плати. Показники вимірювання кількості праці. Норма часу. Норма виробітки. Норма обслуговування.

Сутність і зміст різних систем оплати праці. Тарифна система оплати праці робітників. Тарифна сітка, тарифна ставка та тарифно-кваліфікаційний довідник. Три рівні тарифних узгоджень. Тарифний розряд. Тарифний коефіцієнт. Доплати та надбавки. Фонд заробітної плати. Фонд матеріального заохочення. Форми та системи оплати праці.

Економічні засади та принципи стимулювання праці. Стимулювання праці. Моральне та матеріальне стимулювання праці. Фонд оплати праці.

Контрольні питання за темою

1. Сутність поняття «заробітна плата» і її функції.
2. Значення та принципи організації заробітної плати в Україні.
3. Поняття, види й принципи оплати праці.
4. Сутність і зміст різних систем оплати праці.
5. Форми та системи заробітної плати.
6. Нормативні засади тарифної системи оплати праці.
7. Формування фонду оплати праці.
8. Сутність і застосування відрядних форм оплати праці.
9. Сутність та особливості застосування погодинної форми оплати праці.
10. Змішані форми та системи оплати праці.
11. Безтарифна, окладна та контрактна форми оплати праці.
12. Система доплат, надбавок і премій працівникам.
13. Структура річного фонду основної заробітної плати на підприємстві.
14. Поняття та розрахунок середньої заробітної плати по підприємству.
15. Принципи та фактори стимулювання праці.

ТЕМА 6. Витрати виробництва (собівартість продукції)

Загальні питання. Поняття собівартості. Регламентування витрат, які належать до собівартості промислової продукції. Собівартість товарної продукції. Собівартість реалізованої продукції. Собівартість валової продукції. Групування витрат за економічними елементами. Матеріальні витрати. Витрати на оплату праці. Відрахування на соціальні заходи. Амортизація основних фондів і нематеріальних активів. Питома вага матеріальних витрат. Питома вага заробітної плати. Види амортизаційних відрахувань.

Види та форми собівартості. Індивідуальна собівартість. Галузева собівартість. Регіональна собівартість. Технологічна, цехова, заводська та повна комерційна собівартості. Нормативна собівартість. Планова собівартість. Фактична (звітна) собівартість. Кошторис витрат на виробництво. Калькуляція одиниці виробу або обсягу однорідної продукції.

Розрахунок собівартості за калькуляційними статтями. Калькулювання. Калькуляція. Планова, нормативна та звітна калькуляції. Собівартість промислової продукції в аспекті калькуляційних статей. Виробнича собівартість продукції. Прямі та непрямі витрати. Умовно змінні й умовно постійні витрати. Обґрунтування собівартості промислової продукції.

Контрольні питання за темою

1. Поняття про витрати та собівартість продукції.
2. Структура собівартості продукції.
3. Види та форми собівартості.
4. Класифікація витрат на виробництво продукції.
5. Групування витрат за економічними елементами.
6. Витрати, що належать до собівартості продукції.
7. Планування собівартості продукції.
8. Методи визначення собівартості.
9. Кошторис витрат на виробництво.
10. Калькуляція одиниці виробу, або обсягу однорідної продукції.
11. Планова, нормативна та звітна калькуляції.
12. Собівартість промислової продукції в аспекті калькуляційних статей.
13. Умовно змінні й умовно постійні витрати.
14. Обґрунтування собівартості промислової продукції.
15. Джерела та шляхи зниження собівартості.

ТЕМА 7. Ціни та тарифи

Ціноутворення у промисловості. Поняття ціни. Поняття ціноутворення. Вільне ціноутворення. Ринкове ціноутворення. Централізоване державне ціноутворення. Види цін. Ціни за характером обслуговування обороту. Ціни залежно від державного втручання. Ціни за способами встановлення та фіксації. Ціни з огляду на фактор часу. Ціни за методом отримання інформації про рівні цін. Ціни залежно від виду ринку. Внутрішньофірмові, або трансферні, ціни. Ціни за умовами поставки. Державна цінова політика. Засоби регулювання цін.

Методи розрахунку цін. Вибір методу ціноутворення. Метод встановлення ціни на підставі витрат виробництва. Два підходи до розрахунку ціни. Змінні витрати. Постійні витрати. Оцінювання мінімального рівня ціни. Розрахунок ціни на підставі аналізу беззбитковості.

Поняття, види тарифів та принципи їхнього розрахунку. Поняття тарифу. Три види тарифів. Одноставочний тариф. Двоставочний тариф. Диференційний тариф. Планова добова реалізація електроенергії для одноставочного споживача. Планова добова реалізація електроенергії для двоставочного споживача. Проблеми тарифоутворення та шляхи їхнього вирішення. Удосконалення системи тарифоутворення.

Контрольні питання за темою

1. Поняття та види цін на продукцію підприємства.
2. Ціноутворення у промисловості.

3. Методи ціноутворення в умовах ринку.
4. Державна цінова політика.
5. Засоби регулювання цін.
6. Методи розрахунку цін.
7. Вибір методу ціноутворення.
8. Ціна і якість.
9. Формування цін.
10. Оцінювання мінімального рівня ціни.
11. Розрахунок ціни на підставі аналізу беззбитковості.
12. Поняття тарифів.
13. Види тарифів і принципи їхнього розрахунку.
14. Проблеми тарифоутворення та шляхи їхнього вирішення.
15. Удосконалення системи тарифоутворення.

ТЕМА 8. Прибуток та рентабельність

Економічний зміст прибутку. Види прибутку. Збільшення прибутку та рівня рентабельності промислової продукції й виробництва. Поняття прибутку. Поняття рентабельності. Функції прибутку. Фінансовий ефект. Стимулювальна функція прибутку. Бюджетоутворювальна функція прибутку. Балансовий прибуток. Прибуток (збиток) від реалізації продукції (робіт). Валовий прибуток. Чистий прибуток.

Рентабельність: значення та види. Поняття рентабельності. Види рентабельності. Рентабельність виробу. Рентабельність виробництва. Рентабельність інвестицій. Середній рівень рентабельності. Рентабельність проекту. Дисконтування витрат.

Шляхи підвищення рентабельності в умовах ринкової економіки. Проблема підвищення рентабельності виробництва. Аналіз причин відхилень рівня рентабельності. Зовнішні та внутрішні фактори впливу на рівень рентабельності виробництва. Принципові напрями підвищення рентабельності. Плани модернізації виробництва.

Контрольні питання за темою

1. Зміст поняття «прибуток».
2. Зміст поняття «рентабельність».
3. Види рентабельності.
4. Види прибутку.
5. Система показників оцінювання ефективності виробництва.
6. Значення оцінювання економічної ефективності виробництва в умовах ринку.

7. Напрями розподілу чистого прибутку.
8. Показники використання ресурсів виробництва.
9. Напрями підвищення прибутку.
10. Шляхи підвищення рентабельності виробництва.
11. Від чого залежить норма податку на прибуток?
12. Резерви підвищення рентабельності.
13. На що вказує індекс рентабельності?
14. Поняття про дисконтування витрат і сумарний дисконтований грошовий потік.
15. Розрахунок і використання коефіцієнта дисконтування.

ТЕМА 9. Економічна ефективність виробництва й інвестиційних проектів

Види та зміст поняття «економічна ефективність». Поняття ефективності. Поняття ефекту. Ефективність стосовно промислового виробництва. Ефективність інвестицій. Виробнича мета підприємства. Комерційна мета підприємства. Соціальна мета підприємства.

Показники оцінювання ефективності виробництва. Значення оцінки економічної ефективності виробництва в умовах ринку. Проблеми тактики і стратегії розвитку виробництва. Значення інформації для оцінки ефективності виробництва. Ефективність використання виробничих ресурсів. Інтегральний показник ефективності використання ресурсів виробництва. Показники ліквідності. Показники левериджу (платоспроможності). Показники прибутковості. Показники ефективності використання активів.

Розрахунок ефективності інвестиційних проектів. Критерії ефективності інвестиційних проектів. Чистий грошовий потік. Відносні показники ефективності. Термін повернення капіталу. Коефіцієнт дисконтування.

Контрольні питання за темою

1. Зміст поняття «економічна ефективність».
2. Економічна ефективність підвищення якості промислової продукції.
3. Ефективність стосовно промислового виробництва.
4. Ефективність стосовно інвестицій.
5. Поняття капітальних інвестицій.
6. Поняття чистої приведеної вартості.
7. Поняття чистого грошового потоку.
9. Інтегральний показник ефективності використання ресурсів виробництва.
10. Значення інформації для оцінювання ефективності інвестиційних проектів.

11. Розрахунок ефективності інвестиційних проектів.
12. Критерії ефективності інвестиційних проектів.
13. Оцінювання вартості грошей у часі.
14. Поняття індексу прибутковості інвестицій.
15. Розрахунок і використання періоду окупності інвестицій.

ЗАВДАННЯ 1 *Виробнича програма підприємства*

Визначити основні показники виробничої програми малого підприємства на планований рік: обсяг товарної, валової та реалізованої продукції за даними додатка А (таблиця А.1). Зробіть висновки.

Методичні вказівки до розв'язання завдання

Товарна продукція складається з таких елементів:

- вартість виробленої у планованому періоді продукції та призначених до відпуску на сторону готових виробів, визначаємо на підставі кількості виробленої продукції в натуральному вимірюванні та ціни;
- вартість напівфабрикатів власного виготовлення;
- кошторисна вартість послуг і робіт промислового характеру за замовленнями інших підприємств;
- кошторисна вартість основного капітального будівництва та капітального ремонту.

Обсяг товарної продукції ($T\Sigma$) розраховується за формулою:

$$T\Sigma = T_{\text{гот.}} + T_{\text{п/ф вл.}} + T_{\text{посл.}} + T_{\text{рем.}} \quad (1.1)$$

Валова продукція складається з таких елементів:

- вартість готової продукції після перерахунку в порівняні ціни;
- збільшення залишків незавершеного виробництва до кінця року.

Залишки незавершеного виробництва визначаються, на підставі оцінювання за собівартістю і коефіцієнта дооцінки.

Обсяг валової продукції ($B\Sigma$) визначається за формулою:

$$B\Sigma = T\Sigma + \Delta \text{НЗВ.} \quad (1.2)$$

Вартість реалізованої продукції складається з таких елементів:

- вартість готової продукції;
- збільшення залишків нереалізованої продукції на кінець року.

Вартість реалізов

$$\Sigma P = T\Sigma + \Delta Z_{\text{гот. прод.}} \quad (1.3)$$

де $\Delta Z_{\text{гот. прод.}}$ – збільшення залишків нереалізованої продукції на кінець року.

ЗАВДАННЯ 2 *Кадри промислових підприємств. Продуктивність праці*

За даними додатка Б (таблиця Б.1) визначити продуктивність праці на підприємстві загалом і під час виготовлення виробів у базовому та плановому роках. Зробіть висновки.

Методичні вказівки до розв'язання завдання

Продуктивність праці під час виробництва окремої продукції в базовому та плановому роках розраховується за формулою:

$$ПТ = V / Ч, \quad (2.1)$$

де V – обсяг виробництва;

$Ч$ – чисельність персоналу.

ЗАВДАННЯ 3 *Організація заробітної плати*

Розрахувати заробітну плату трьох робітників підприємства, у складі бригади вантажників. За наведеними даними визначити загальний заробіток бригади та заробіток окремо кожного робітника за таких форм оплати праці:

- а) простої відрядної;
- б) відрядно-прогресивної;
- в) відрядно-преміальної.

Зробіть висновки.

Додаткові дані (для всіх варіантів)

1. Тарифна ставка робітника I розряду – 3,46 грн/год.
2. Тривалість зміни – 8 год.
3. Кількість робочих днів у місяці – 22 дні (t міс.).
4. У разі виконання місячної норми виробітки передбачена премія 15 % до заробітку бригади за простої відрядної форми оплати праці.
5. За кожний відсоток перевиконання місячної норми виробітки передбачено 1,5 % до премії до заробітку за простої відрядної форми оплати праці.

Вихідні дані наведені в додатку В (табл. В.1 та В.2.).

Методичні вказівки до розв'язання завдання

Вирішення завдання потребує вивчення сутності бригадної системи оплати праці, методики розрахунку заробітку бригади та розподілу його між членами бригади.

За *простої відрядної* системи оплати праці заробіток бригади визначається за формулою:

$$З_{\text{бр. пр. відр.}} = O * R, \quad (3.1)$$

де O – планований обсяг розвантаження, т;

R – відрядна розцінка, грн/год.

Відрядна розцінка визначається за формулою:

$$R = N_{\text{час.}} * T_{\text{ст.І}} * K_{\text{ср.}}, \quad (3.2)$$

де $N_{\text{час.}}$ – норма часу на розвантаження, год/т;

$T_{\text{ст.І}}$ – тарифна ставка робітника І розряду;

$K_{\text{ср.}}$ – середній тарифний коефіцієнт.

У наведених даних є бригадна норма виробітки, тому норма часу бригади визначається за формулою:

$$N_{\text{час.}} = t_{\text{зм.}} * n_{\text{бр.}} / N_{\text{вир.зм.}}, \quad (3.3)$$

де $t_{\text{зм.}}$ – тривалість зміни, год;

$n_{\text{бр.}}$ – чисельність бригади, люд;

$N_{\text{вир.зм.}}$ – норма виробітки бригади за зміну, т

Заробіток кожного члена бригади (з огляду на відроблений час і тарифний коефіцієнт) розраховується за формулою:

$$Z_i = Z_{\text{бр.}} * t_{\text{рі}} * K_i / t_{\text{рі}} * K_i, \quad (3.4)$$

де $t_{\text{рі}}$ – планована кількість робочого часу i -го робітника;

K_i – тарифний коефіцієнт i -го робітника;

$t_{\text{рі}} * K_i$ – сума тарифо-годин членів бригади.

За *відрядно-прогресивної* системи оплати праці заробіток бригади визначається за формулою:

$$Z_{\text{бр. відр.-прогр.}} = B * R + (O - B) * R * K_{\text{прогр.}}, \quad (3.5)$$

де B – база для нарахування прогресивної доплати (приймається на рівні місячної норми виробітки);

R – відрядна розцінка, грн/т.;

O – планований обсяг розвантаження, т.;

$K_{\text{прогр.}}$ – коефіцієнт прогресивності (залежить від відсотків перевиконання бази).

Перевиконання бази розраховується за формулою:

$$K_{\text{баз.}} = O / B. \quad (3.6)$$

Заробіток кожного члена бригади (з огляду на відроблений час і тарифний коефіцієнт) розраховується аналогічно до простої відрядної системи оплати праці.

За *відрядно-преміальної* системи оплати праці заробіток бригади визначається за формулою:

$$Z_{\text{бр. Відр.-прем.}} = O * R + П_{\text{доп.}}, \quad (3.7)$$

де $П_{\text{доп.}}$ – преміальна доплата (залежить від рівня перевиконання).

Заробіток кожного члена бригади розраховується аналогічно до простої відрядної системи оплати праці.

ЗАВДАННЯ 4 *Прибуток та рентабельність*

За даними додатка Г (таблиця Г.1) оберіть найбільш вигідний варіант заходів щодо збільшення прибутку шляхом збільшення обсягів виробництва. Зробіть висновки.

Методичні вказівки до рішення завдання

Чисельність робітників (ПВП) розраховується за формулою:

$$Ч_{ПВП} = Ч_{ПВПб} + \Delta Ч_{ПВП}, \quad (4.1)$$

де $Ч_{ПВПб}$ – чисельність робітників у базовому році;

$\Delta Ч_{ПВП}$ - зміна чисельності робітників у плановому році.

Індекс чисельності робітників у плановому році визначається за формулою:

$$I_{Ч_{ПВП}} = \frac{Ч_{ПВПп}}{Ч_{ПВПб}}, \quad (4.2)$$

де $Ч_{ПВПп}$ - чисельність робітників у плановому році.

Індекс обсягів виробництва розраховується за формулою:

$$I_{V_{пр.}} = I_{Ч_{ПВП}} \times I_{ПП}, \quad (4.3)$$

де $I_{ПП}$ – індекс продуктивності праці.

Змінена продуктивності праці визначається за формулою:

$$\Delta ПП = \frac{100 \times \Delta ТМ}{100 - \Delta ТМ}, \quad (4.4)$$

де $\Delta ТМ$ – зміна трудомісткості праці.

ЗАВДАННЯ 5 *Економічна ефективність виробництва й інвестиційних проектів*

Запропоновано реалізацію двох інвестиційних проектів. За даними додатку Д (таблиця Д.1) визначте найбільш вигідний проект з погляду дисконтування періоду окупності за ставки дисконту 12%. Зробіть висновки.

Методичні вказівки до рішення завдання

Період окупності є одним із найбільш поширених і зрозумілих показників оцінювання ефективності інвестиційного проекту. Дисконтований показник періоду окупності визначають за формулою:

$$P = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{ИЗ_t}{(1+i)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{ЧДП_t}{(1+i)^t}}, \quad (5.1)$$

де $ИЗ$ – витрати на проект; $ЧДП$ – чистий дисконтований потік;

t – рік розрахунку; n – термін реалізації інвестиційного проекту;

i – ставка дисконту.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчик І. М. Економіка підприємства : навч. посіб. І.М Бойчик – К. : Атіка, 2002. – 480 с.
2. Василенко В. А. Виробничий (операційний) менеджмент : навч. посіб. В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 532 с.
3. Васильков В. Г. Організація виробництва : навч. посіб. В. Г. Васильков. – К. : КНЕУ, 2003. – 360 с.
4. Васильков В. Г. Організація і управління процесами виробництва : навч. посіб. В. Г. Васильков, Н. В. Василькова. – К.: КНЕУ, 2011. – 503с.
5. Герасимчук В. Г. Економіка та організація виробництва : підруч. В. Г. Герасимчук. – К. : Знання, 2007. – 678 с.
6. Економіка підприємства : підруч. / [За заг. ред. С. Ф. Покропивного]. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.] – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
7. Єгорова І. П. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств : навч. посіб. І. П. Єгорова. – Л. : Магнолія, 2006, 2009. – 331 с.
8. Іванова В. В. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. В. В. Іванова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 472 с.
9. Карінцева О. І. Економіка і організація виробництва : [консп. лекцій для студ. неекон. спец.] / О. І. Карінцева, М. О. Харченко. Суми : СумДУ, 2008. – 84 с.
10. Круш П. В. Організація виробництва. підруч. / [За заг. ред. П. В. Круш, В. І., Подвігіна, В. О. Гулевич]. – К. : Каравела, 2010. – 536 с.
11. Новицкий Н. И. Организация производства на предприятии: учеб. пособ. Н.И. Новицкий. М. : ИНФРА-М, 2007. – 396 с.
12. Онищенко В. О. Організація виробництва: навч. посіб. [В. О. Онищенко, О. В. Редкін, А. С. Старовірець та ін.]. – К.: КНЕУ, 2003. – 327с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 – Вихідні дані для виконання завдання 1

№ варіанта	Показники													
	Задані обсяги випуску, тис. шт.			Кооперовані поставки на сторону в діючих оптових цінах, тис. грн.	Роботи з кап. ремонту обладнання за кошторисною вартістю, тис. грн.	Збільшення до кінця року залишків НЗВ за собі вартістю, тис. грн.	Вартість одиниці виробу (грн.)						Коефіцієнти дооцінки для перерахунку залишків НЗВ у зіставних цінах	Збільшення до кінця року залишків готової продукції на складі, тис. грн.
	1-го виробу	2-го виробу	3-го виробу				У діючих цінах			У зіставних цінах				
							1-го виробу	2-го виробу	3-го виробу	1-го виробу	2-го виробу	3-го виробу		
1	1240	800	240	298,4	82,0	34,0	1,25	1,75	6,20	1,50	2,20	6,50	1,2	40,4
2	1350	950	320	300,3	90,0	41,0	1,30	1,81	6,35	1,60	2,40	6,70	1,25	43,5
3	1280	850	260	300,0	85,0	37,0	1,27	1,78	6,29	1,57	2,30	6,60	1,22	41,20
4	1400	980	410	302,4	92,0	43,0	1,35	1,87	6,40	1,65	2,45	6,75	1,28	43,8
5	1100	750	220	250,4	81,0	32,0	1,15	1,60	6,0	1,70	2,10	6,40	1,15	39,5
6	1500	1100	450	320,5	99,0	47,0	1,50	1,90	6,70	1,75	2,55	6,90	1,30	45,9
7	1450	995	440	315,5	97,5	46,5	1,40	1,85	6,60	1,70	2,50	6,80	1,27	44,5
8	1220	780	235	274,5	80,0	33,5	1,15	1,65	6,0	1,40	2,10	6,20	1,1	39,5
9	1700	1200	550	370,0	100,0	50,0	1,80	2,10	6,90	1,95	2,75	7,20	1,31	50,0
10	1650	1150	535	350,0	98,0	49,0	1,75	2,0	6,70	1,80	2,65	7,10	1,28	48,5

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Вихідні дані для виконання завдання 2

№ варіанта	Базовий рік				Плановий рік			
	Продукція «А»		Продукція «Б»		Продукція «А»		«Продукція «Б»»	
	Обсяг виробництва, тис. грн.	Чисельність ПВП, осіб	Обсяг виробництва, тис. грн.	Чисельність ПВП, осіб	Обсяг виробництва, тис. грн.	Чисельність ПВП, осіб	Обсяг виробництва, тис. грн.	Чисельність ПВП, осіб
1	800	25	1000	40	850	28	1200	47
2	900	28	1200	42	950	32	1300	50
3	1000	32	1250	44	1290	39	1380	52
4	750	20	800	30	800	25	1100	35
5	1200	40	1400	45	1350	50	1550	55
6	1120	37	1340	40	1250	40	1400	45
7	850	27	900	34	900	35	1000	42
8	1500	54	1600	62	1700	60	1900	65
9	1450	51	1500	58	1540	57	1700	61
10	1150	35	1200	40	1250	38	1320	45

Додаток В

Таблиця В.1 – Тарифна сітка (для використання в навчальному процесі у ВНЗ)

Тарифний розряд (ТР)	Тарифний коефіцієнт (К)
I	1,0
II	1,13
III	1,29
IV	1,50
V	1,73
VI	2,0

Таблиця В.2 – Вихідні дані для виконання завдання 3

№ варіанта	Тарифний розряд робітників			Кількість робочого часу, год.			Обсяг розвантаження, тис. т.	Норма виробітка бригади за зміну, т.	Коефіцієнт збільшення прямої відрядної розцінки при перевиконанні			
	1	2	3	1	2	3			до 10 %	до 20 %	до 30 %	більше ніж 30 %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	III	IV	IV	167	170	173	23,9	325	1,2	1,35	1,7	2
2	II	IV	III	168	173	172	24,5	325	1,2	1,35	1,7	2
3	III	IV	IV	169	174	171	23,6	315	1,2	1,4	1,65	2
4	II	III	II	175	172	170	25,4	310	1,25	1,4	1,7	2
5	III	III	IV	174	169	169	22,7	305	1,2	1,4	1,7	2
6	II	IV	II	173	165	168	21,5	300	1,25	1,4	1,7	2,1
7	IV	III	II	172	168	167	21,2	295	1,2	1,5	1,75	2
8	III	II	II	171	169	166	19,9	290	1,25	1,4	1,7	2
9	II	III	IV	162	170	175	20,3	285	1,2	1,35	1,7	2
10	II	II	III	170	172	176	19,8	280	1,2	1,4	1,65	2

Додаток Г

Таблиця Г.1 – Вихідні дані для виконання завдання 4

№ варіанта.	Базова чисельність працівників, осіб	Варіанти заходів			
		I варіант		II варіант	
1	80	$Ч_{ПВП} > 10$ осіб	$ПП > 5\%$	$ТМ < 8\%$	$Ч_{ПВП} > 5$ осіб
2	85	$Ч_{ПВП} > 15$ осіб	$ПП > 7\%$	$ТМ < 9\%$	$Ч_{ПВП} > 7$ осіб
3	100	$Ч_{ПВП} > 25$ осіб	$ПП > 10\%$	$ТМ < 9,5\%$	$Ч_{ПВП} > 8$ осіб
4	110	$Ч_{ПВП} > 15$ осіб	$ПП > 5\%$	$ТМ < 5\%$	$Ч_{ПВП} > 5$ осіб
5	90	$Ч_{ПВП} > 25$ осіб	$ПП > 5\%$	$ТМ < 4,5\%$	$Ч_{ПВП} > 7$ осіб
6	95	$Ч_{ПВП} > 5$ осіб	$ПП > 7\%$	$ТМ < 5\%$	$Ч_{ПВП} > 7$ осіб
7	75	$Ч_{ПВП} > 5$ осіб	$ПП > 7\%$	$ТМ < 9\%$	$Ч_{ПВП} > 7$ осіб
8	105	$Ч_{ПВП} > 20$ осіб	$ПП > 5\%$	$ТМ < 7\%$	$Ч_{ПВП} > 20$ осіб
9	120	$Ч_{ПВП} > 10$ осіб	$ПП > 5\%$	$ТМ < 5\%$	$Ч_{ПВП} > 8$ осіб
10	115	$Ч_{ПВП} > 5$ осіб	$ПП > 5\%$	$ТМ < 8\%$	$Ч_{ПВП} > 5$ осіб

* Умовні позначення:

Ч_{ПВП} - чисельність промислово-виробничого персоналу;

ПП – продуктивність праці;

ТМ – трудомісткість праці;

> - збільшення;

< - зменшення.

Таблиця Д.1 – Вихідні дані для виконання завдання 5

№ вар.	Грошові потоки за проектами (млн. грн.)									
	Проект «А»					Проект «Б»				
	Роки					Роки				
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4
1	-1300	350	450	550	150	-1400	350	450	650	350
2	-1100	300	390	500	110	-1200	300	390	560	280
3	-2000	650	800	950	720	-2500	700	850	980	700
4	-1600	550	700	800	390	-1400	320	450	500	230
5	-1200	300	400	550	250	-1100	280	380	520	180
6	-1400	300	450	520	250	-1500	500	620	700	300
7	-1350	360	460	570	195	-1450	370	480	550	290
8	-1850	600	780	900	700	-1900	650	800	920	700
9	-1050	290	370	480	100	-1200	320	370	540	270
10	-1500	450	600	680	280	-1300	350	490	570	200

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання контрольної роботи

з дисципліни «**Економіка і організація виробництва**»

*(для студентів 2, 3 курсів заочної форми навчання
напряму підготовки 6.050701 «Електротехніка та електротехнології»)*

Укладач **КОНДРАТЕНКО Наталія Олегівна**

Відповідальний за випуск *М. К. Гнатенко*

Редактор *К.В. Дюкар*

Комп'ютерне верстання *Н. О. Кондратенко*

План 2014, поз. 308 М

Підп. до друку 8.09.2014

Формат 60x84 /16

Друк на ризографі

Ум. друк. арк. 1,0

Зам. №

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова

вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.